

ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در دوره دوم متوسطه

در مورد پیشرفت تحصیلی و میزان تحقق اهداف برنامه‌های درسی و تربیتی در متربیان و تغییرات ناشی از فرایند یاددهی - یادگیری براساس الگوی هدف‌گذاری درسی و تربیتی می‌توان محتوای تألیف شده را بر مبنای برنامه درسی ملی مورد قضاوت قرار داد.

با توجه به تولید و انتشار راهنمای برنامه‌های درسی جدید و منطبق با اسناد بالادستی که تألیف کتاب‌های جدیدالتألیف را ایجاب نمود، ضروری است تغییری در شیوه‌های ارزشیابی پیشرفت تحصیلی به عمل آید تا به تحقق اهداف برنامه‌ها از جمله رشد حرفه‌ای معلم و مربی، اصلاح و بهبود فرایند یاددهی - یادگیری، درک یادگیرنده از نقاط قوت و ضعف خود و یا ارائه تصویری از توانایی‌ها و ضعف یادگیرندگان و اصلاح برنامه درسی کمک کند. به منظور توصیف کمی و کیفی نتایج یادگیری از کتاب‌های جدیدالتألیف دوره دوم متوسطه باید از انواع روش‌های شفاهی، کتبی، مشاهده‌ای، فرایندی، عملکردی و ابزارهای گوناگون مانند انواع آزمون‌های عینی، انشایی و عملکردی مقیاس‌های درجه‌بندی و... با توجه به مجموعه فعالیت‌های داخل و خارج از کلاس درس استفاده شود. مضافاً اینکه در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی باید با ارائه بازخوردهای لازم به یادگیرنده به او کمک شود تا ضمن شناسایی نقاط ضعف و قوت متربی برای کیفیت بخشی به زندگی و اعتلای خود در زمینه عناصری چون تفکر، ایمان، اخلاق، علم و عمل اقدام کند.

در این نوشته ضمن پرداختن به معرفی برخی از انواع روش‌های ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، به تغییرات به‌وجود آمده در تدوین بارم‌بندی کتاب‌های درسی دوره دوم متوسطه نیز اشاره شده است.

۱. انواع ارزشیابی پیشرفت تحصیلی ۱-۱. برگه مشاهده یا بازبینی (چک لیست) عملکردی

برگه مشاهده عملکرد برگه‌ای است با آن معلم آموخته‌های یک یا گروهی از دانش‌آموزان را از طریق آزمون‌های کتبی

ارزشیابی پیشرفت تحصیلی فرایند جامعی است که از طریق افراد ذی‌مدخل در فرایند یاددهی - یادگیری، مانند مربی، برنامه‌ریز یا ارزش‌یابان و متربیان، با بهره‌گیری از انواع شیوه‌های ارزشیابی (مانند ارزشیابی تشخیصی، ارزشیابی تکوینی و ارزشیابی مجموعی، با استفاده از ابزارهای گوناگون (مانند: انواع آزمون‌های کتبی، شفاهی، عملی، خودارزشیابی، سیاهه مشاهده رفتار و ارزشیابی توسط همتایان) صورت می‌گیرد. با توجه به نتایج این ارزشیابی‌ها

یا شفاهی قابل اندازه‌گیری مورد قضاوت قرار می‌دهد. عناصر این برگه شامل خرده انتظارات یادگیری، امتیاز فرد یا گروه و یادداشت معلم است.

چگونه از برگه مشاهده یا بازبینی عملکردی استفاده می‌کنیم؟

اگر برگه مشاهده نشان داد که عملکرد دانش‌آموز رشد داشته است، آخرین قضاوت که طبیعتاً بهترین آن‌هاست، ملاک قضاوت قرار می‌گیرد و در صورتی که مشاهدات معلم نشان داد که روند مشخصی در پیشرفت دانش‌آموز دیده نمی‌شود، قضاوت براساس میانگین ارزشیابی‌های کیفی انجام می‌شود.

● انواع برگه‌های مشاهده رفتار عملکردی (نمونه اول) و توضیحاتی در مورد اجزای آن

جدول ۱

یادداشت معلم:

.....

 انتظارات یادگیری: در این ستون معلم با توجه به خرده اهدافی که اندازه‌گیری آن‌ها نیازمند مشاهده رفتار فراگیر است اهداف مورد نظر را یادداشت می‌کند.
 یادداشت معلم: در این قسمت معلم می‌تواند موارد خاصی از مشاهدات خود را درباره دانش‌آموزان، که در ستون انتظار

جدول ۱

گروه اول	گروه دوم	گروه سوم	گروه چهارم	انتظارات یادگیری با توجه با عناصر و عرصه‌های تربیتی

جدول ۲

✓✓ بالاتر از حد انتظار	✓ در حد انتظار	* در حال تلاش	** نیازمند تلاش
------------------------	----------------	---------------	-----------------

جدول ۳

علی	محسن	حسین	رضا	مهدی	جعفر	اهداف رفتاری مورد انتظار در ارتباط با عناصر و عرصه‌های تربیتی
✓✓	**	✓✓	*	✓	✓	توانایی در نوشتن مطلب درباره یک موضوع
✓	*	✓				توانایی خواندن صحیح یک درس

آورده شده است، بیان کند. یادداشت‌ها ممکن است که به نکات قوت و ضعف دانش‌آموزان مرتبط باشد.

برگ مشاهده رفتار قابل انعطاف است و می‌توان آن را به‌صورت دیگری بیان کرد؛ برای مثال انتظارات معلم از دانش‌آموزان کلاس خود.

● نمونه دوم برگه مشاهده رفتار

جدول ۲

یادداشت معلم: جمشید در مهارت‌های نوشتاری ضعیف است. رضا در حال تلاش است.

● نمونه سوم برگه مشاهده رفتار

● نمونه چهارم برگه مشاهده رفتار

جدول ۳

۲-۱. طرح‌های (پروژه) دانش‌آموزی

طرح یا پروژه دانش‌آموزی به فعالیت‌هایی گفته می‌شود که براساس هدف‌های برنامه درسی طراحی می‌شود و تا حدودی پیچیده‌تر از تکالیف معمولی است و دانش‌آموزان می‌توانند آن را به‌صورت انفرادی و یا گروهی انجام دهند. موضوع فعالیت می‌تواند توسط معلم یا دانش‌آموز و یا با همفکری هر دو انتخاب شود. محل انجام فعالیت ممکن است که کلاس، خارج از کلاس یا ترکیبی از این دو باشد.

نام و نام خانوادگی: روی میز شما این وسایل وجود دارد: خمیرهای رنگی مختلف، خطکش مدت: ۲۰ دقیقه	نام دانش آموز: موضوع درس: کلاس: تاریخ:	
	انتظارات: عالی (۴) - خوب (۳) - در حال تلاش (۲) - نیازمند تلاش (۱)	
	۱. تفکر	
	۲. ایمان، باور و علائق	
	۳. علم	
۴. عمل		
۵. اخلاق		
با استفاده از خمیرهای رنگی یک گسل بسازید. مراحل انجام کار را در اینجا بنویسید.	مشاهده معلم از رفتار دانش آموزان	درجه موفقیت
	روحیه همکاری علی بالا است.	عالی
	محسن تلاش می کند تا با گروه بیشتری همکاری کند.	خوب
	جعفر به وظایف محوله توجه دارد.	ضعیف
نظر معلم پس از انجام کار: ۱. کار به صورت درست انجام شده است. ۲. اندازه ها دقت لازم را دارد. ۳. درست نمایش داده شده است. ۴. ساخت پدیده در پنج دقیقه انجام شده است.		

چرا از طرح (پروژه) استفاده می کنیم؟

استفاده از طرح (پروژه) موجب شناسایی پدیده ها، نهادها، عملکردهای آن ها، آداب و رسوم و تعامل با محیط های مختلف می شود و برای دانش آموزان فرصتی فراهم می کند تا مهارت های تحقیق، ارتباط با افراد و نهادها و توانایی برخورد با مسایل زندگی را کسب کنند. برای اینکه این فعالیت ها به نتایج با ارزشی برسد، باید اولاً دانش آموزان در مسیر صحیح هدایت شوند تا از طریق شناخت مسئله، طراحی تحقیق برای حل آن، تقسیم کار، گردآوری اطلاعات و تنظیم گزارش با مهارت های علمی در حل مسائل آشنا شوند، و فرایند کار به درستی انجام گیرد، ثانیاً باز خورد ارزشیابی به دانش آموزان سازنده و در جهت پیشرفت و رشد او باشد.

منافع استفاده از روش طرح ها (پروژه) برای دانش آموز / دانش آموزان

۱. پرورش مهارت های تحقیق، حل مسئله و همکاری گروهی؛
۲. افزایش اعتماد به نفس در دانش آموزان، به ویژه در افرادی که در روال آموزش سنتی و انجام تکالیف و امتحانات کتبی مشکل دارند؛
۳. افزایش توانایی گزارش نویسی، شناخت علائق و استعداد های خود؛
۴. دست یافتن دانش آموزان به یادگیری در حد تسلط.

منافع استفاده از طرح ها (پروژه) برای معلم

۱. شناخت استعدادها و تفاوت های فردی دانش آموزان؛
۲. شناسایی نقاط قوت و ضعف افراد؛
۳. فرایند یادگیری با انگیزه بیشتر و روحیه بهتری پیش می رود.

طرح ها و پروژه های دانش آموزی را چگونه ارزشیابی کنیم: قضاوت در خصوص طرح ها و پروژه های دانش آموزی با توجه به معیارهای زیر صورت می گیرد:

۱. درک درست از اهداف طرح یا پروژه؛
۲. طراحی فعالیت ها و مراحل کار؛
۳. شیوه انجام کار؛
۴. اصالت کار؛
۵. میزان همکاری گروهی؛
۶. نحوه ارائه گزارش.

۳-۱. آزمون عملکردی چیست؟

آزمون عملکردی، آزمونی است که آموخته های فراگیر را در حیطه های مختلف در عمل به کار می گیرد تا فراگیر نشان دهد چه اندازه در کاربرد آموخته هایش تواناست. این آزمون بر فرایندهای یادگیری در سطوح مختلف تحصیلی تأکید دارد. فلسفه استفاده از این آزمون آن است که گفته می شود اگر پرورش توانایی کاربرد آموخته ها توسط

ردیف	دروس و بارم اهداف و عملکرد	فصل	درس	نوبت اول	نوبت دوم
۱	محتوای تولیدات رسانه‌ای را تحلیل و پیام‌های آشکار و پنهان آن‌ها را درک می‌کند.	۱، ۲، ۳، ۴، ۵	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۱۱، ۱۲		
۲	بازنمایی‌ها و کلیشه‌ها را در تولیدات رسانه‌ای تشخیص می‌دهد.	۲	۴، ۵، ۶		
۳	روش‌ها و فنون اقناع را در تولیدات رسانه‌ای تشخیص می‌دهد.	۲	۷، ۸		
۴	فرستنده پیام را تشخیص می‌دهد.	۳	۹		
۵	توانایی تحلیل و ارزیابی اهداف تولیدات رسانه‌ای را دارد.	۳	۱۰ و ۱۱		
۶	ویژگی‌ها و نشانگرهای مخاطب فعال و منفعل را می‌شناسد.	۴	۱۳		
۷	حقوق خود در برابر رسانه‌ها و مصادیق آن‌ها را می‌شناسد.	۴	۱۴		
۸	مؤلفه‌های سبک زندگی در تولیدات رسانه‌ای را تشخیص می‌دهد و آن‌ها را با ارزش‌ها و هنجارهای جامعه مقایسه می‌کند.	۵	۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹		
۹	برای مدیریت مصرف بهینه از رسانه‌ها، اصول و قواعدی برای خود وضع می‌کند.	۶	۲۱، ۲۲		
۱۰	بی‌اخلاقی‌های رسانه‌ای را در تولیدات و جریان‌های رسانه‌ای تشخیص می‌دهد.	۶	۲۳		
جمع نمرات					
				۰	۰

چرا باید از آزمون عملکردی استفاده کنیم؟

در فلسفه آموزش سازنده و رشد دهنده، مهم‌ترین مسئله، مشارکت دادن دانش‌آموزان در تشکیل و تعیین هدف فعالیت‌هایی است که در فرایند یادگیری او به کار گرفته می‌شود. هنگامی که فعالیت‌های عملی و آزمون عملکردی جای خود را در برنامه سنجش دانش‌آموزان باز کند، به دانش آموز این پیام مهم را می‌دهد که آموخته‌ها زمانی ارزش دارد که از محدوده ذهن خارج شده و در عمل به کار گرفته شود. این نوع سنجش باعث می‌شود دانش‌آموز یادگیری را در متن دنیای واقعی تجربه کند و نسبت به آنچه می‌آموزد، احساس نیاز کند و رغبت بیشتری از خود نشان دهد.

دانش‌آموزان یکی از اهداف برنامه‌های درسی است، پس دانش‌آموزان باید در این حیطه هم ارزشیابی شوند. انجام فعالیت آزمایشگاهی، ساخت یک وسیله، تهیه یک نقشه ساده، تولید یک روزنامه دیواری، مطالعه فرایند رشد یک گیاه، مراجعه به محیط‌های خارج از مدرسه در جمع‌آوری اطلاعات، ایراد یک سخنرانی درباره حل مسائل ترافیکی، برگزاری یک تئاتر دانش‌آموزی، همه و همه نمونه‌هایی از تکالیف عملکردی هستند. آزمون عملکردی ممکن است کوتاه‌مدت یا بلندمدت باشد و معمولاً بخشی از ارزشیابی تکوینی است. اثبات انجام یک کار و یا انجام یک فعالیت آزمایشگاهی ممکن است بخشی از ارزشیابی پایانی باشد.

یک اتاق که در آن با یک کلید بتوان هواکش و چراغ روشنایی و با کلید دیگر ماشین رختشویی را روشن کرد.

آزمون شناسایی

زمانی که از دانش‌آموزی خواسته می‌شود وسایل و مراحل انجام یک آزمایش شیمی را مشخص کند، تلفظ درست یک کلمه را در زبان انگلیسی یا عربی تشخیص دهد، و یا مراحل ساخت یک وسیله را نام ببرد، در واقع او در معرض آزمون شناسایی قرار می‌گیرد.

آزمون عملکردی در شرایط شبیه‌سازی شده

در این آزمون از فراگیر خواسته می‌شود تا در یک موقعیت شبیه‌سازی شده یا خیالی، همان اعمالی را انجام دهد که در موقعیت‌های واقعی ضروری‌اند. مثلاً شیوه‌های کاری که برای کمک به یک مصدوم انجام داده می‌شود و انجام تنفس مصنوعی بر روی یک مصدوم از جمله این آزمون‌هاست.

آزمون نمونه کار

در این روش سنجش در محیط طبیعی و واقعی صورت می‌گیرد. برای مثال آزمون دقت دانش‌آموز در کار با مواد شیمیایی، کاربرد ابزار، ساخت یک وسیله واقعی، ترجمه یک متن انگلیسی، از جمله این آزمون‌هاست.

آزمون‌های عملکردی چگونه طراحی می‌شوند

در طراحی آزمون‌های عملکردی معمولاً باید به سه قسمت اصلی توجه شود. این سه عبارتند از:

● تکلیف عملی

● برگه ارزشیابی

● سیستم نمره‌گذاری

تکلیف عملی: بدنه اصلی آزمون عملکردی فعالیت است که معلم طراحی می‌کند تا دانش‌آموز در آن درگیر شود یا ممکن است دانش‌آموز را با مشکلی مواجه سازد و از او بخواهد که راه‌حلی ارائه کند.

برای مثال؛

- متن املائی زیر اشکالاتی دارد، آن‌ها را پیدا کنید و سپس متن را تصحیح کنید.

- متن این نامه غلط‌های دستوری دارد آن را تصحیح کنید.

مزایای استفاده از آزمون عملکردی چیست؟

- فرصت‌هایی را برای کاربرد دامنه وسیعی از مهارت‌ها از جمله مهارت‌های تحقیق فراهم می‌کند؛
- فرصت‌هایی را برای طرح پرسش‌های باز - پاسخ فراهم می‌کند؛
- امکان رشد تفکر نقاد و توان نقدپذیری دانش‌آموز را افزایش می‌دهد؛
- فرصت‌هایی برای ارائه کارهای خلاق توسط دانش‌آموزان فراهم می‌کند؛
- بین آموخته‌های دانش‌آموز در کلاس و آنچه که در دنیای واقعی به کارش می‌آید، ارتباط برقرار می‌شود.

انواع آزمون‌ها عملکردی کدامند؟

این آزمون‌ها چهار دسته به شرح زیراند:

- آزمون عملکردی کتبی^۱
- آزمون شناسایی^۲
- آزمون عملکردی در شرایط شبیه‌سازی شده^۳
- آزمون نمونه کار^۴

آزمون عملکردی کتبی

این آزمون عمدتاً بر کاربرد آموخته‌ها در موقعیت‌های عملی یا شبیه‌سازی شده تأکید دارد. برای مثال نوشتن یک داستان کوتاه، ترسیم یک نمودار ستونی، طراحی سیم‌کشی

● نمونه آزمون سنجش عملکرد درس جغرافیا

جدول بارم‌بندی کیفی جغرافیا پایه دهم

نمره	حیطه	افعالی که معمولاً در طراحی سؤال به کار می‌روند
حداکثر ۹	جمع‌آوری و به‌خاطر آوردن	پرسش‌های نام بردن، شمردن، جور کردن، وصل کردن، به‌خاطر آوردن، بازگویی کردن، تعریف اصطلاحات، انتخاب کردن از میان چندگزینه، بیان کردن، شرح دادن و...
حداقل ۷	پدرازش	پرسش‌های مقایسه کردن، بیان دلیل و علت، طبقه‌بندی کردن، بازشناسی کردن، محاسبه کردن، تجزیه و تحلیل کردن و...
حداقل ۴	کاربرد و سطوح بالاتر	به کار بردن مفاهیم در موقعیت‌های جدید، پیش‌بینی کردن، اظهار نظر کردن، پیشنهاد دادن، قضاوت کردن و...
۲۰	جمع	

- این متن فارسی را به لاتین ترجمه کنید.
- حجم این پارچ آب را هر طور می‌دانید محاسبه کنید.
برگه ارزشیابی: دانش آموز، ایده، راه‌حل، شیوه کار، نقشه کار، و... را روی برگه ارزشیابی منعکس می‌کند.
سیستم نمره‌گذاری: معلم با توجه به هدف‌های آزمون عملکردی که از قبل مشخص است، معیار ارزشیابی را مشخص می‌کند.

آزمون‌های عملکردی را چگونه ارزیابی کنیم؟

نخست لازم است معیارهای ارزشیابی تهیه شود. این معیارها بسته به اینکه کوتاه‌مدت یا بلندمدت باشند فرق می‌کند. ملاک‌های ارزیابی بهتر است حاصل همفکری معلم و دانش‌آموز باشد، زیرا اگر دانش‌آموز در تعیین استانداردها مشارکت داده شود، در مورد اطلاعاتی که از کار او جمع‌آوری می‌شود، احساس مالکیت می‌کند و آن‌ها را بهتر می‌پذیرد. از سوی دیگر نباید همه دانش‌آموزان با یک رشته ملاک‌های از پیش تعیین شده سنجیده شوند و لازم است که در هر شرایط تفاوت‌های فردی در نظر گرفته شود. نمره نهایی هر دانش‌آموز باید میانگین دو نمره باشد، یکی نمره تلاش وی در مقایسه با گذشته خودش، و دیگری نمره نتیجه کار او که بر مبنای استانداردهای از پیش تعیین شده به وی تعلق می‌گیرد.

در صورتی که معیار ارزشیابی از نوع کیفی باشد به جای نمره می‌توان از انواع عبارات توصیفی استفاده کرد:

- عالی - خوب - متوسط - ضعیف
 - بیش از حد انتظار - در حد انتظار - کمتر از حد انتظار
 - کامل - قابل قبول - ناتمام
 - کاملاً مرتبط - تا حدی مرتبط - نامربوط
 - عالی - خوب - در حال تلاش - نیازمند تلاش
- فعالیت‌های عملکردی کوتاه‌مدت می‌تواند به صورت ایستگاهی طراحی شود؛ یعنی معلم فعالیت‌هایی را طراحی کند و دستورالعمل انجام آن‌ها را به همراه وسایل لازم در روی میزهای مختلف بگذارد تا دانش‌آموزان در یک روز معین، که معمولاً زمان آزمون‌های پایانی است، این فعالیت‌ها را انجام دهند. هدف این شیوه، ارزشیابی از مهارت‌هایی است که ارائه آن‌ها زمان بر نیست، مثلاً بستن یک مدار، رسم یک نمودار، طبقه‌بندی مواد مختلف براساس یک مدل معین، تعیین مساحت یک شکل نامنظم، ساخت یک دماسنج و...

۴-۱. ارزش‌یابی فرایندی

ارزش‌یابی فرایندی مجموعه‌ای از پروژه‌ها و تکالیف داده شده به دانش‌آموزان با ارزش‌یابی توانایی حل مسئله، تفکر انتقادی، قدرت تبیین و... در آن‌ها است.

در ارزش‌یابی فرایندی، تحلیل عملکرد یادگیرنده کمک خواهد کرد تا یادگیرنده و معلم مشکلات آموزش و یادگیری را شناسایی نموده و برای رفع آن‌ها اقدام کند.

این نوع ارزش‌یابی به شیوه‌های گفتاری، نوشتاری و عملکردی و یا استفاده از انواع ابزارهای یادگیری و سنجش مانند بحث و گفت‌وگو، ارائه پاسخ دادن به پرسش‌های کتبی، اجرای طرح‌های (پروژه‌های) پژوهشی و... مورد استفاده قرار می‌گیرد.

ارزش‌یابی فرایندی به ارزش‌یابی از جانب معلم محدود نمی‌شود، بلکه یادگیرنده در کنار ارزش‌یابی معلم، به خود ارزش‌یابی فردی، گروهی و کلاسی می‌پردازد و از این طریق نقاط قوت و ضعف خویش، گروه و کلاسی را که در آن عضویت دارد روشن می‌سازد. نتایج این نوع ارزش‌یابی، میزان تحقق هدف‌ها را در هر مرحله از آموزش و یادگیری نشان می‌دهد و بازخورد آن زمینه اصلاحات لازم

در برنامه‌ریزی درسی، مواد آموزشی، رسانه‌ها، روش‌های تدریس و فرایند ارزش‌یابی را فراهم می‌سازد.

۲. مقدمات تغییر در شیوه‌های ارزش‌یابی برخی از کتاب‌های درسی دوره دوم متوسطه

به دنبال تغییر برنامه‌ها و رویکردها در تألیف کتاب‌های درسی و به تبع آن تغییر در روش‌های یاددهی - یادگیری طبیعی است جهت دست‌یابی به اهداف پیش‌بینی شده، تغییری در تدوین بارم‌بندی کتاب‌ها و شیوه‌های ارزش‌یابی نیز صورت پذیرد که به اجمال به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود.

۱ جایگزینی ارزش‌یابی فرایندی به جای آزمون سنتی. آزمون سنتی به دلیل ساختار خود به خواست و نیاز افرادی غیر از آزمون شونده پاسخ می‌دهد و اغلب به رتبه‌بندی کردن دانش‌آموزان می‌انجامد. در این نوع آزمون دانش‌آموز منفعل است و آن‌چه را که به او القا شده است بازپس می‌دهد. در این آزمون از او می‌خواهند به سؤال‌هایی جواب دهد یا مسایلی را حل کند که هرگز دوباره با آن‌ها روبه‌رو نخواهد شد. از طرف دیگر ارزش‌یابی سنتی آزمون‌محور است و با خود مشکلاتی مانند پدیده تقلب، اضطراب، تأکید بر بخشی از مطالب، عدم آرایه باز خورد واقعی به دانش‌آموز، بی‌توجهی به خلاقیت و حس پرسش‌گری دانش‌آموزان را همراه دارد. جهت حل مشکل، ارزش‌یابی فرایندی جایگزین و پیشنهاد شده است. در این صورت هدف ارزش‌یابی بهبود و اصلاح آموزش است و تعیین می‌کند که چه چیزی، به چه کسی، در چه زمانی، به چه منظوری و چگونه باید آموزش داده شود تا رفتارهای منطبق با اهداف و مطلوب فرا گرفته شود.

بارم‌بندی و شیوه ارزش‌یابی درس تفکر و سواد رسانه‌ای- پایه دهم

بارم‌بندی درس تفکر و سواد رسانه‌ای دوره دوم متوسطه - سال تحصیلی ۹۶ - ۱۳۹۵
نمره‌گذاری این درس براساس نظام نمره‌گذاری ۲۰ نمره‌ای است. ۲۰ نمره به ارزش‌یابی مستمر و ۲۰ نمره به ارزش‌یابی تراکمی تخصیص می‌یابد. توزیع نمره به شرح زیر است.
● ۱۰ نمره مشاهده رفتار
● ۸ نمره مشاهده رفتار دانش‌آموز در تحلیل تولیدات رسانه‌ای در فرایند یادگیری در مدرسه که توسط معلم داده می‌شود.

● ۲ نمره مشاهده رفتار فرزند در بهره‌مندی و تحلیل تولیدات رسانه‌ای در خانه توسط اولیا (اولیا نمره‌دهنده نیستند بلکه برگه ارزش‌یابی مختص اولیا را تکمیل می‌کنند، به تکمیل برگه ارزش‌یابی توسط اولیا نمره داده می‌شود. در صورتی که اولیا فاقد چنین توانایی باشند ۱۰ نمره به مشاهده رفتار توسط معلم اختصاص می‌یابد).

● ۱۰ نمره ارزش‌یابی تکالیف و طرح‌ها (پروژه) تولید پیام رسانه‌ای

● ۸ نمره توسط معلم

● ۲ نمره به فعالیت‌هایی که با همکاری اولیا و مربیان انجام و توسط گروه داوری اولیا و مربیان ارزش‌یابی می‌شود.

مجموع این نمرات ۲۰ نمره مستمر را تشکیل می‌دهد.

توجه: برگه‌های پیشنهادی و انتظارات عملکردی مورد توجه در ارزش‌یابی مستمر در کتاب راهنمای معلم این درس ارائه شده است.

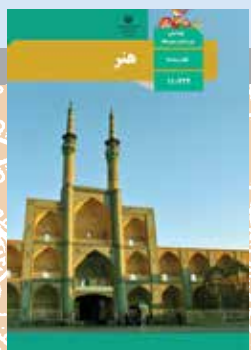
● ۲۰ نمره آزمون عملکردی پایان نوبت اول تحصیلی

در آزمون عملکردی در روز مشخصی در زمان امتحانات، دانش‌آموزان محتوای تولیدات رسانه‌ای جدید ارائه شده برای کل کلاس (فیلم، تصویر، متن، شعر و...) را براساس سؤالات مطرح شده در برگه آزمون تحلیل کرده و پاسخ‌های خود را به صورت کتبی در برگه امتحانی می‌نویسند. برگه‌های پاسخ مانند برگه‌های امتحانی سایر دروس در مدرسه نگهداری می‌شود.

بارم‌بندی پیشنهادی آزمون عملکردی نوبت اول و دوم سال تحصیلی

نمونه سؤالات آزمون عملکردی

- نمایش قطعه‌ای فیلم، تصویر، بازی ویدئویی جدید توسط معلم و تحلیل آن توسط دانش‌آموز به صورت کتبی در برگه آزمون
- ارائه اخبار روز از چند منبع توسط معلم و مقایسه و تحلیل آن‌ها توسط دانش‌آموز به صورت کتبی
- ارائه بخشی از متن یک مقاله، داستان و... در برگه آزمون و تحلیل آن‌ها توسط دانش‌آموز به صورت کتبی
- ارائه یک مطالعه موردی در برگه آزمون و تحلیل و استخراج نکات کلیدی و دیدگاه‌های موجود در آن توسط دانش‌آموز
- ارائه چند مطالعه موردی در برگه آزمون و مقایسه نکات کلیدی و دیدگاه‌های موجود در آن‌ها توسط دانش‌آموز
- و...

بارمبندی درس هنر دوره دوم متوسطه - سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ نکات قابل توجه

الف. ارزشیابی این کتاب به صورت فرایندمحور است.
ب. دو پودمان در نوبت اول و دو پودمان در نوبت دوم تدریس می‌شود.
ج. رعایت تقدم و تأخر تدریس پودمان‌ها با توجه به پیوستگی مطالب برعهده معلم خواهد بود.

نمره	مشاهده تحقق اهداف (ارزشیابی مستمر نوبت اول و دوم)	عناوین پودمان‌های کتاب
۴	شرکت در بحث و گفت‌وگوهای کلاسی و فعالیت در گروه ^۱	پودمان (۱) مفهوم زیبایی و هنر
۴	ارائه ایده‌های خلاقانه	
۱۰	انجام فعالیت‌های تعیین نشده از سوی معلم ^۲	
۲	نظم و انضباط کارگاهی (کلاسی)	
۲۰	جمع	
۱۰	انجام فعالیت‌های تعیین شده از سوی معلم ^۲	پودمان (۲) خلاقیت هنری
۴	ارائه ایده‌های خلاقانه	
۴	رعایت عناصر زیبایی‌شناسی در خلق اثر هنری	
۲	نظم و انضباط کارگاهی (کلاسی)	
۲۰	جمع	
۱۰	انجام فعالیت‌های تعیین نشده از سوی معلم ^۲	پودمان (۳) تحلیل آثار هنری
۴	ارائه ایده‌های خلاقانه و فعالیت‌های داوطلبانه در حفظ میراث فرهنگی	
۴	تحلیل آثار هنری ^۳	
۲	نظم و انضباط کارگاهی (کلاسی)	
۲۰	جمع	
۴	شرکت در بحث و گفت‌وگوهای کلاسی	پودمان (۴) هنر، میراث فرهنگی و سبک زندگی
۱۰	انجام فعالیت‌های تعیین شده از سوی معلم ^۲	
۴	ارائه ایده‌های خلاقانه و فعالیت‌های داوطلبانه	
۲	نظم و انضباط کارگاهی (کلاسی)	
۲۰	جمع	

درس تاریخ؛ ایران و جهان باستان، رشته ادبیات و علوم انسانی، پایه دهم

بارمبندی کیفی

ردیف	نوع پرسش	نمره
۱	به خاطر آوردن؛ مانند: پرسش‌های کوتاه پاسخ؛ جور کردن؛ چندگزینه‌ای؛ صحیح و غلط؛ تکمیل کردنی (جاقالی) توجه: ۱. در سؤال‌های جور کردن، تمامی واژگان یا اصطلاحات مربوط به ستون پاسخ از یک جنس یا نوع باشد. ۲. طراحی سؤال‌های تکمیل کردنی یا جالی خالی توصیه نمی‌شود، چنانچه تمایل به طرح چنین پرسش‌هایی دارید، واژگان و یا اصطلاحات مهم حذف شده را در پرسش‌نامه درج نمایید و از دانش‌آموزان بخواهید که واژه یا اصطلاح مناسب را در جای خالی درج نمایند.	حداکثر ۳
۲	تعریف اصطلاحات یا مفاهیم تاریخی؛	حداکثر ۳
۳	توصیف، فهرست و طبقه‌بندی اجزا یا ویژگی‌های پدیده‌های تاریخی؛	حداکثر ۵
۴	تلخیص، تشریح و تحلیل زمینه‌ها، علل، دلایل، آثار، نتایج و پیامدهای پدیده‌های تاریخی؛	حداقل ۸
۵	مقایسه پدیده‌های تاریخی (نقش و عملکرد شخصیت‌ها؛ شرایط ظهور و سقوط تمدن‌ها و حکومت‌ها؛ رویدادها و تحولات مهم و...) توجه: محتواهای مقایسه شده می‌تواند مربوط به درس‌ها و فصل‌های مختلف باشد و نه صرفاً یک درس یا فصل	حداقل ۲
۶	کاربست شواهد و مدارک تاریخی (نقشه‌ها، نمودارها، آثار و بناها، کتیبه، اسناد، متون) و استخراج و استنباط دلالت‌های آن‌ها؛ توجه: در طراحی چنین سؤال‌هایی، یک یا چند مورد از شواهد و مدارک تاریخی را در پرسش‌نامه ارائه و ذیل آن پرسش‌هایی را طرح نمایید. لازم به توضیح است که شواهد و مدارک تاریخی می‌تواند از خارج کتاب درسی نیز طرح شود، مشروط به آنکه کاملاً مرتبط با محتوای آموزش داده شده و در سطح شواهد و مدارک کتاب درسی باشد.	حداقل ۳
۷	اظهار نظر و قضاوت؛ توجه: اظهار نظر و قضاوت می‌تواند درباره شخصیت‌های بزرگ، رویدادهای مهم و تأثیرگذار تاریخی، آثار و بناهای باستانی موجود در سایت‌های تاریخی و موزه‌ها که مورد بازدید دانش‌آموزان قرار گرفته و یا موضوع‌هایی که راجع به آن جست‌وجو و پژوهشی کرده‌اند، انجام شود. لازم به یادآوری است که هدف از این‌گونه پرسش‌ها، دستیابی دانش‌آموزان به پاسخی یکسان نیست و لذا ارزش‌گذاری و تخصیص نمره به پاسخ‌های چنین سؤال‌هایی براساس تناسب جواب با پرسش و نحوه استدلال و ساماندهی مطلب انجام شود.	حداکثر ۲

ردیف	انتظارات عملکردی زیست پایه دهم	مستمر	پایانی
۱	طراحی آزمایش	۲-۴	۱-۳
۲	اجرای آزمایش، ثبت داده‌ها، نتیجه‌گیری و ارائه گزارش	۲-۴	
۳	تجزیه و تحلیل داده‌ها، رسم نمودار، نتیجه‌گیری از داده‌ها، پیش‌بینی و...	۲-۴	
۴	انجام تحقیق و جمع‌آوری اطلاعات (طراحی، اجرا، ثبت داده‌ها، تجزیه و تحلیل، ارائه گزارش)	۲-۳	
۵	مشارکت و تعامل در فرایند آموزش (انجام فعالیت‌های عملی و آزمایشگاهی، مشارکت در بحث‌های گروهی، کنجکاوی علمی و طرح پرسش‌های مفهومی)	۴-۶	
۶	پاسخ به پرسش‌های مفهومی (کاربرد، استدلال و قضاوت)	۱-۳	۴-۷
۷	توانایی حل پرسش‌های محاسباتی	۲-۳	۶-۸
۸	حل مسائل در شرایط جدید (کاربرد و استدلال)		۱-۳

فیزیک (۲)

۲ نوع بارمبندی و شیوه ارزش‌یابی به گونه‌ای طراحی شده است که تأثیر تغییر رویکرد برنامه‌ها و رویکردهای جدید را به خوبی نشان داده و قابل لمس می‌باشد. به عنوان مثال هنگامی که بارمبندی کیفی صورت می‌گیرد، توصیف کیفیت آن با توجه به سطوح عملکردی و نوع سؤالات (سؤالات ترکیبی، عملکردی، پژوهشی، فرایندی و...) که مستلزم کاربست در موقعیت‌های جدیدن، به خوبی نشان داده می‌شود. به عبارت دیگر بارمبندی براساس انتظارات عملکردی صورت می‌گیرد.

۳ تغییر سوم، طراحی سؤالات و بارمبندی بر مبنای انتظارات عملکردی است. از جمله آن می‌توان به مصادیق زیر اشاره کرد.

۴ تغییر چهارمی که در بارمبندی دروس صورت گرفته بازه نمرات است. بدین صورت نمرات از حالت قطعی به یک بازه‌ای که کف آن صفر و سقف آن از ۱/۵ نمره کمتر نباشد، تنظیم و پیشنهاد شده است. در این حالت دیگر برخی از دروس محکوم به ارزش نمره‌گذاری در حد ۰/۵ نمی‌باشند و به تبع آن بازه انتخاب سؤالات نیز طبق فصول مشخص خواهد شد. (به بارمبندی دروس شیمی ۱، زیست ۱ و... مراجعه کنید).

پی‌نوشت‌ها

1. Paper and pencil performance test
2. Identification test
3. Simulated performance test
4. Work sample

منابع

۱. برنامه درسی ملی، نگاشت چهارم، ۱۳۸۹
۲. فیروز محمودی و همکاران، نشریه علمی - پژوهشی آموزش و ارزش‌یابی، سال نهم، شماره ۳۴، تابستان ۹۵
۳. محمدحسینی و همکاران، الگویی نو در ارزش‌یابی تحصیلی، تهران - بهران، ۱۳۸۷
۴. طاهره رستگار، ارزش‌یابی در خدمت آموزش، تهران، منادی تربیت، ۱۳۸۸
۵. علی اکبر سیف، اندازه‌گیری، سنجش و ارزش‌یابی آموزش، تهران، دوران، ۱۳۸۹
۶. منوچهر فضلی‌خانی و همکاران، ارزش‌یابی از فرایندهای کیفی در مدارس راهنمایی تحصیلی، تهران، آزمون نوین، ۱۳۸۴
۷. علیرضا کیامنش، روش‌های ارزش‌یابی آموزشی، تهران، دانشگاه پیام نور، ۱۳۷۳
۸. دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری، بارمبندی سال تحصیلی ۹۶-۹۵

ردیف	انتظارات عملکردی فیزیک پایه دهم	مستمر	پایانی
۱	طراحی آزمایش	۲-۴	۱-۳
۲	اجرای آزمایش، ثبت داده‌ها، نتیجه‌گیری و ارائه گزارش	۲-۴	
۳	تجزیه و تحلیل داده‌ها، رسم نمودار، نتیجه‌گیری از داده‌ها، پیش‌بینی و...	۲-۴	۲-۴
۴	انجام تحقیق و جمع‌آوری اطلاعات (طراحی، اجرا، ثبت داده‌ها، تجزیه و تحلیل، ارائه گزارش)	۲-۳	
۵	مشارکت و تعامل در فرایند آموزش (انجام فعالیت‌های عملی و آزمایشگاهی، مشارکت در بحث‌های گروهی، کنجکاوی علمی و طرح پرسش‌های مفهومی)	۴-۶	
۶	پاسخ به پرسش‌های مفهومی (کاربرد، استدلال و قضاوت)	۱-۳	۴-۷
۷	توانایی حل پرسش‌های محاسباتی	۲-۳	۶-۸
۸	حل مسائل در شرایط جدید (کاربرد و استدلال)		۱-۳

ردیف	انتظارات عملکردی شیمی	مستمر	پایانی
۱	طراحی آزمایش	۲-۴	۱-۳
۲	اجرای آزمایش، ثبت داده‌ها، نتیجه‌گیری و ارائه گزارش	۲-۴	
۳	تجزیه و تحلیل داده‌ها، رسم نمودار، نتیجه‌گیری از داده‌ها، پیش‌بینی و...	۲-۴	۲-۴
۴	انجام تحقیق و جمع‌آوری اطلاعات (طراحی، اجرا، ثبت داده‌ها، تجزیه و تحلیل، ارائه گزارش)	۲-۳	
۵	مشارکت و تعامل در فرایند آموزش (انجام فعالیت‌های عملی و آزمایشگاهی، مشارکت در بحث‌های گروهی، کنجکاوی علمی و طرح پرسش‌های مفهومی)	۴-۶	
۶	پاسخ به پرسش‌های مفهومی (کاربرد، استدلال و قضاوت)	۱-۳	۴-۷
۷	توانایی حل پرسش‌های محاسباتی	۲-۳	۶-۸
۸	حل مسائل در شرایط جدید (کاربرد و استدلال)	-	۱-۳